

fokozottan az amerikai egyetemeket. *J. D. Bernal* professzort, a nagy angol tudóst, kizárták a brit Tudományos Haladás Egyesülete, vezetőségéből. Azért mozdították el *Joliot Curie*-t a francia atomkutatás éléről, mert világosan megmondta: „Milyen boldogok a szovjet tudósok. Tudják, hogy az eredmények, amelyeket elértek, feltétlenül az emberi életszínvonal megjavítására és a kiharcolt szabadság védelmére szolgálnak.“

S mit csinálnak az imperializmus tudományos köntösbe bujt lakájai, míg a szovjet tudomány, a világ haladó tudósai a béke megőrzésén, az emberiség jobblétén fáradoznak?

Bertrand Russei — akinek „érdemeiért“ az imperialisták a közel-múltban Nobel-díjat adtak — uszít a Szovjetunió és a népi demokráciák ellen, tanulmányt ír a tudomány eredményeinek felhasználása ellen, a kapitalista „erény és tulajdon megvédésére“ lelkesít a tudomány nevében. (*The scientific outlook* című művében). *William Vogt* pedig meg akarja szervezni a tudományos tömeghalált, mint a haladó kapitalista világ „egyetlen menekülési útját“. Az embermilliók módszeres kiirtását, pusztító járványok mesterséges terjesztését, baktérium-háborút, éhínség-szervezést Ázsiában — ezeket a fenkölt célokat szolgálja az imperialista tudomány. A magát perszonalistának nevező *R. T. Flewelling*, az imperialisták egyik filozófusa egyenest kijelenti, hogy a világ szűk lett Nyugat és tág lett Kelet számára! S mindjárt vállalja is az imperialista koreai agresszió tudományos megalapozását, „csak a háború tud felemelni az önfeláldozás legcsodálatosabb lendületének színvonalára“ — írja a *The Survival of Western Culture* c. könyvében. S közben burjánzik az egzisztencializmus, a szemantika, a perszonalizmus, az instrumentalizmus s a hamis tudatot teremtő mágiának minden új válfaja: a végét érző kapitalizmus mindent előszed avult ideológiai lomtárából, hogy fenntartsa magát.

Az imperialista tudomány minden kozmopolita méltelye ellen erős páncél a marxizmus-leninizmus, a szovjet tudomány. Kulturális, tudományos életünk jelenlegi szakaszában ezért fontos annyira a szovjet tudomány tanulmányozása és eredményeinek elsajátítása. Ezért nem hiányozhat a „Sztálin és a szovjet tudomány“ c. gyűjtemény ma senkinek sem az asztaláról, aki tudományokkal foglalkozik! (Szikra kiadás, 1950).

KIRALY JÓZSEF

KARINTHY FERENC HÁROM KÖNYVE

(*Szép élet, Útközben, Kőművesek*)

Szocialismusunk építése, a gyökerében megváltozott élet ábrázolása, új és nagyszerű feladatok elé állítják az írókat. De a régi és az új harca, az élet optimista derüje s a szüntelen fejlődés nem ábrázolható már a régi módon. Az író nem a társadalom kutasztottja többé, hanem az élet formálója és alakítója, — „hőmérő, mely a változások hevességét jelzi“. Meg kell tanulnia — „milyen legyőzhetetlen erő, milyen hatalmas emberi alkotásokra képes a szabad, a közös emberi munka“ — és mily nagy öröm az alkotás — írja egy helyen Karinty. Annál a kőhónál kell melegednie a ma írójának, amelyben az új ember alakul és

formálódik. Ahol megszületik a harc és a munka hőse, hogy vele egy test-vérré válva, a maga teljes emberi gazdagságában ábrázolhassa azt.

Karinthy tudatosan fordul a nép, a munkásság felé. Pártszerűen és fejlett művészi eszközökkel ábrázolja a megváltozott életet s a szocializmust építő embert. — „Nem egyszerűsíti le mechanikusan a kérdéseket, hanem igyekszik a valóságot a maga bonyolultságában, sokrétűségében megjeleníteni“ — írja Király István, a Népi demokrácia irodalma című tanulmányában. Írásaiból gazdagon bontakozik ki épülő szép életünk, s a Párt és a munkásosztály heroikus nagyszerű küzdelme

Első novellájában még küszködik a formával, s a munkásélet ábrázolásának számos nehézségével. Gyakran csak a valóság felszíni gyűrődéseit sikerül megragadnia, alakjai nem lépnek elénk a maguk teljességében. Munkahőseit jórészt külsőséges, naturalista eszközökkel jeleníti meg. És nem emeli ki kellő súllyal a leglényegesebb emberi tulajdonságaikat. Bár jórészt helyesen ábrázolja a régi és az új küzdelmét, jól és színesen rajzolja meg hősei emberi fejlődését, — nem sikerül igazi, előremutató hőst teremtenie.

A Szép élet című novellájának hőse Csont Emil, egy újjátason töri a fejét, de jelentős újjátásának eredője nem fejlődő szakmai és politikai öntudata, hanem a tudatában esetlegesen felbukkanó Szentivánéji álom, felesége gyermekvágya, s a munkapadnak furcsa kapcsolata. Így újjátása nem válik tipikussá és nem ágyazódik bele az újjító mozgalom országosan kifejlődő szövetében. Munkás figuráinak jórészt másodlagos, nem tipikus emberi tulajdonságokat aggat. Így nem válhat azután az orrát kezébe, kezét nadrágjába tűrő Csont Emil sem igazi szocialista hőssé. Pedig a szocialista realista irodalom egyik leglényegesebb jegye a pozitív, példamutató hős ábrázolása. Zsdánov elvtárs szerint „ki kell válogatni“ az ember legjobb tulajdonságait és érzéseit. „A szovjet embernek ezeket az új, magasabbrendű tulajdonságait megmutatni, megmutatni népünknek nemcsak jelenét, de egy pillantást vetni jövőjére, holnapi napjára is, segíteni népünknek, fényszóróval bevilágítani az előre vezető utat, ez minden lelkiismeretes szovjet író feladata“ (Zsdánov) és ugyanilyen mérsékben ez minden magyar író feladata is.

Novelláiban a jórészt ideológiailag helyesen felvetett problémákat művészileg nem mindig sikerül megoldania. A képszerűség hiánya és a szerkezeti széttagoltság jellemzi Karinthy igen sok írását. A Méreg című novellában például sokkal több gondot kellett volna fordítania — a különben jól megrajzolt — Sólétrómos emberi alakjának kibontakozására, mint a termelési gyűlés tizenötoldalas, hosszas részletező leírására.

Másutt viszont a tökéletesen zárt és kerek formában nem a legtipikusabb történeteket jeleníti meg. Az ellenség uszítására a munkát beszüntető dolgozók sohasem jellemezték általánosan építésünk történetét. De a téma adta kereteken belül elevenen és színesen ábrázolja a huszonkettes műhely életét (Jókedvű esztergályosok). Friss és lendületes drámai feszültséggel telített írás ez, amelyben a kommunisták és a jobboldali szociáldemokraták harcában sikerül bemutatnia az ellenség aljas mesterkedéseit és felkeltetni a pártos gyűlöletet a Henz Ervinek, Petrovicsok és az imperialisták ügynökei ellen.

Karinthy írásai elsősorban a munkásság életével foglalkoznak, de felmerülnek haladó értelmiségünk problémái is. A Bányarém c. magávalragadó humorú novellájában kimondja az író igazi feladatát, (de sajnos nem ábrázolja), s ez: megérteni és művészi módon megjeleníteni azt az erőt, amely a munkaversenyek egyre felfelé ívelő grafikonja mögött van.

Az elnyomás utolsó éveinek vadállati kegyetlenségét, az ostrom szörnyűségeit, s az ellenállási mozgalom hősiességét rajzolja meg drámai erővel a Szabadság c. novellájában, a könyvkukacból emberré lett Ősi Iván és a kommunisták alakján át. Helyesen tapint rá, hogy a kátyuba jutott értelmiség csak akkor tud az életbe kapaszkodni, ha valóban élni fog a hős szovjet katonáktól kapott szabadsággal.

— „A mi szabadságunk nem ábránd barátom, — mondja Burján, a kommunista egyetemi tanár — nem válrandítás az igazra. A mi szabadságunk szép és küzdelmes; a szükségszerűség tudata.“

Az író első novelláskötete abban a korban született, mikor még nem dőlt el a proletár irodalom végső győzelme a polgári írásmód fölött. S így jelentős eredményeivel, de hibáival együtt is pozitív előremutató mű, mintegy mérföldköve fejlődésünk egyes szakaszainak.

Karinthy az Útközben c. riportkötetében azokat az írásait gyűjti össze, melyek az ország szocialista építésével foglalkoznak. Százazrek olvasták ezeket az irodalmi igényvel készült riportokat a Szabad Nép hasábjain. Az országot járó író valóban ott bábáskodik a szocializmus építésénél, nyomonkíséri a megváltozott élet minden fontosabb mozzanatát. Valamennyi írásának közös jellemvonása a Párt és a dolgozó nép odaadó szeretete. Ez tüzesíti, ez hatja át minden sorát. S ez az oka annak, hogy míg novelláiban nem látunk igazi pozitív hőst, ebben a kötetében megtaláljuk a szocializmust építő ember minden lényeges jegyét.

A Párt szeretete, a Vörös Hadsereg hősiessége, a romokon újjászülető élet himnusza a „Budapest megmentői“. Színes mozaikszerű képekben mutatja be a harc egyes szakaszait. S mi tudjuk, valóban életünket és jövőnket köszönjük a Pártnak és azt, hogy a szabadság szélesre tárta előttünk az élet kapuját. És élni tudunk a szabadsággal. A Párt kiadta a jelszót: élelmiszert Budapestnek. És lett élelmiszer. De azt is mondta, mindennek szíve a bánya és a nehézipar. És a Pécsbányatelepen járó író bemutatja a bányászok hősi életét. De megismerjük Kenchtl Nándort, Szöczeit, a Kossuth-díjas kovácsot, Nagy Istvánt, az író, az építés, a verseny igazi harcosait.

Kenchtl Nándor alakjában az új típusú sztahánovista munkást, aki a szovjet példán nevelkedve mesterévé, művészévé válik szakmájának. Nem életének kiragadott szakaszát, hanem fejlődésének emberré válásának nehéz és küzdelmes útját ábrázolja meggyőző erővel. Megismerjük azt az embert, aki levette a Horthy-fasizmus szörnyű éveinek lidécnymását, táguló tüdővel néz szét az országban. A munkához való új viszony emberebb emberré formálja Kenchtl Nándort és sok-sok társát. Ezt a kitűnően és fejlett művészi eszközökkel megírt riportot áthatja a Párt és a munkásosztály szeretete. Az író itt valóban eggyé válik hőisével, ábrázolás módja nem kívülről jövő és alakjai valamennyien típusok, a szocializmus építésének harcos típusai.

Kisebbségi riportjai, melyek részint kulturális életünkről szólnak, részint riportszerűen feldolgozott rövid életrajzok, már koránt sem készültek ilyen művészi gondnal. Talán éppen kis terjedelmük miatt. Ezek a rajzok sablonosak és elnagyoltak. Gyakran felszínesek és nem a lényegre ragadják meg. Szerkezetileg is széttagoltak, mint pl. az Új norma című.

Az író politikailag itt is helyesen veti fel a kérdést: az új norma valóban a szocializmus építését és a munkásság életszínvonalának emelkedését szolgálja, — de a helyesen felvetett téma önmagában még nem jelenti a helyes művészi ábrázolást is. Úgy érezzük, itt nem formálja kerek egészzé anyagát és riport helyett csak töredékes jegyzeteit adja. Rövid, sablonos életrajzi bevezetéssel kezdődik, aztán megtudjuk, Dobrovits Zoltán észreveszi a normák lazaságát, de nem szól, mert az ellenség uszályába kerül, — később azonban belátja a normarendezés szükségességét. Azonban ezt a folyamatot az író nem belülről ábrázolja, hanem kívülről, s az egyes alakok szájába meggyőződés nélküli politikai jelszavakat ad.

Természetesen a mű egészére nem ez, hanem az előbb mondottak nyomják rá bélyegüket. De itt kell megemlítenünk a riportok nem tulajdonképpen szerencsés egybe rendezését is. Ha nem ragaszkodott az időrendi sorrendhez, helyes lett volna, ha építésünk döntő szakaszaival foglalkozó, fejlettebb művészi eszközökkel megírt írásait a kötet elejére gyűjti.

Karinthy további írói fejlődésének döntő szakasza a Kőművesek c. regénye, amely egyesíti eddigi írásainak valamennyi erényét, de sajnos igen sok fogyatékoságát is.

A „Kőművesek“, mint Molnár Miklós írja, az első magyar regény, — amelynek sikerült szocialista építésünk ábrázolását sok tekintetben megoldania.

A gazdag, bő mesével induló regénynek már az első lapjain sikerült Gyalog András és öccse személyében két rokonszenves emberi figurát megrajzolnia. A szélesen kibontakozó cselekményben sorban felbukkannak a nagyszabású építkezés jellegzetes figurái: Knurr, az örökösen kapkodó vállalatvezető, Konkoly Zoltán, Nagy Ágnes és Berezédi, a párttitkár. És megalkotja Török Zsigmondot, az igazi, céltudatos, kommunista vezetőt. Karinthy alakjai élő emberek.

A szemünk előtt bontakoztatja ki a hatalmas méretű építkezés körvonalait, érezzük a munka lázas ütemét, az emberek szeretetét a munka és a Párt iránt. Életünknek legfontosabb és legszebb darabját örökíti meg könyvének ezen lapjain.

De a szélesen induló cselekmény elakad, mintha kifogyott volna az író lélekzete. Könyve további részében csak néhány színés leírást találunk, de hat gyűlést és értekezletet. Riportszerű, kidolgozatlan részek ezek, a műve befejezését siettető író kapkodó lélekzétvételei. Pedig témája megérdemelte volna, hogy több szeretettel foglalkozzon vele. Fagygyejev „Az irodalmi kritikai feladatokról“ mondott beszédében külön és nyomatékosan felhívja az írók figyelmét a forma és a kidolgozás fontosságára.

Talán éppen a befejezésre való törekvés miatt nem tudja bemutatni hősei életét. Karinthy írásában a súlypontot a kőművesek és az

építésvezetőség munkájának leírására helyezi. Ez önmagában még nem lenne baj. De haj az, hogy nem tudja megjeleníteni végső fokon az építkezés egészét. Hallunk asztalosokról, lakatosokról és már tizenkét féle mesteremberekről, de még epizód figurákként is alig lépnek színre.

Karinthy jól megfigyeli a munkást a munkapad mellett. Megfigyeli az építőállványokon. Színesen ábrázolja magát a munkafolyamatot és utal arra a váltásra, amely a szocializmust építő ember tudatában végbemegy. De nem kíséri el hőseit a munkásélet szünetcibe. Ágnes és Konkoly Zoltán szerelmének helyes és szép ábrázolásán túl, hőseinek alig van személyes kapcsolatuk egymással. Természetesen minden emberi érzés között legfontosabb a munkához való új viszony. De sematikussá válna irodalmunk, ha ezen az érzésen belől nem ábrázolnók az emberi érzések színes és gazdag tömegét, melyet az új életforma kétségen kívül kialakít.

Döntő figyelmet kell fordítanunk a regény pozitív, előremutató hőseire.

Itt elsősorban Dancsót, a szovjet tapasztalatokat felhasználó sztahánovista kőművest kell kiemelnünk, aki szabad idejében nagy-nagy épületekről szokott álmodni. Ő az építkezés tulajdonképpeni motorja. Példája nyomán indul meg és terjed el széles körben a sztahánovista brigádmozgalom. De Karinthy nem rajzolja meg eléggé élesen ezt a figurát. Életéről csak annyit tudunk, amit elmond a pártgyűlésen. Az író gyakran beszél munkatársaival való személyes kapcsolatáról, de a valóságban alig látjuk ezt.

Egyetlen közös emberi kapcsolatot, éppen a legdöntőbbet sikerül jól ábrázolnia, s ez a Párthoz való viszony. Amikor meglazul a párt-szervezet, — az emberek elviszik vágyaikat, panaszait, titkos reménységüket — „mint drága ajándékot hozták ide lelkiük jobbik felét s odaadták, a titkár kezébe nyomták, a szívüben melengetett sok-sok ötletet, újítást, javaslatot, melyet eddig nem hallgatatt meg senki”.

Balázs Ágnes, az építkezés személyzeti felelősének teljes emberi nagysága is a Párthoz való viszonyában bontakozik ki:

„Soha életében, huszonnégy esztendejével, senki, semmi iránt nem érzett még ilyen bizodalmat: kösziklának érezte a Pártot, a háborgó tengeren, az egyetlen szilárd egyenes útnak, amelyen kívül mindenütt buktatók, csapdák ingoványok kapnák el; szerelmes kötélnek érezte, amely a legjobbakat fúzi össze a sötétség és a félhomály zürzavaros világában.

Az ellenség ábrázolása sem a legsikerültebb a regényben. Az átlátszó szabotázsok nem teremthetnek igazi feszültséget. Holics mérnök, ez a nyálás és sikamlós féreg, papirosfigura. Megvetjük, de nem gyűlöljük eléggé. Sokkal körmönfontabbul és ravaszabbul jelentkezik az ellenség építésünk mai szakaszában. Holicsot, Inkeit, meg a többieket szervelesen bele kellett volna ágyaznia a történetbe és így leleplezésük igazi drámaiságot kölcsönzött volna regényének. De egy értekezlet keretében történő leleplezésnél szinte elsikkad maga a probléma is. De itt kell megemlítenünk egy felvillanó figurát. Doktor Becskerekly Tivadar — „az egy magános magyart a nagy éjszakában”, akinek néhány sorban történő jellemzése lerántja a leplet a régi nagybirtokosok emberi züllöttségéről.

A Kőművesek a békeharcra és a Szovjetunió iránti szeretetre nevel. A sztálini műszak és az azt követő ünnepség leírása a legszebb része regényének. Itt népi hagyományokkal teszi színessé és elevenné írását. Gyalog András Sztálin elvtárs születésnapjára készült pálinkás-butykosa, majd remekbesikerült halpaprikása és becsületes dalpárbaja Tulipán Mihállyal, mind-mind népi gyökerekből táplálkoznak. Kár, hogy nem foglalkozik velük bővebben az író, hiszen általuk igen fontos problémát vet föl, a falusi parasztok ipari munkássá nevelődésének kérdését.

Karinthy sokat tanul a szovje tirodalomtól. A szocialista munka szép ábrázolására, magyar író előtte még nem igen vállalkozott. Helyesen teszi hát, ha felhasználja a szovjet irodalom és a magyar nép hagyományait.

Alakjait megtalálhatjuk a szocialista építés bármely szakaszán, a Szegedi Textilkombinátban, vagy a Diósgyőri vasgyárban, találkozhatunk és beszélhetünk velük. De valóban a történet megjelenítési módjában erősen hasonlít Ázsájev regényéhez. De a könyvében felvetett problémák tipikusak és építésünk mai szakaszára jellemzőek.

És ez a legfőbb érdeme Karinthy műveinek. Minden írását a Párt és a nép szeretete jellemzi. A helyesen felvetett problémák nagyrészt már magas művészi fokon oldja meg. Írásai a nép széles rétegeihez szólnak s egyforma szeretettel olvassák a dolgozók. Műveiben azonban számos fogyatékoságot találunk, ami nem csorbítja tehetségét, de minden esetre arra mutat, hogy állandóan fejlesztenie kell magát és törekednie kell a tökéletesebb művészi megformálásra. Szorosabbra kell fűzni kapcsolatát a dolgozókkal, jobban meg kell ismernie életüket, vágyaikat, — hogy valóban teljes értékű énekese legyen szocializmusunk szép és harcos építésének.

BOZÓ LÁSZLÓ

A MAGYAR ÍRÓK SZÖVETSÉGE SZEGEDI CSOPORTJÁNAK MEGALAKULÁSÁHOZ

Ez év február 10-e a fordulat napja Szeged és vidéke irodalmi életében. A Magyar Írók Szövetsége ezen a napon alakította meg Szeged íróiból vidéki csoportját. Az Írószövetség pártszervezete felismerte a hatalmas erőt, melyet a vidéken élő írók és újonnan feltűnt tehetségek szervezett segítése jelent kultúrforradalmunk megvívásában és egyre izmosodó szocialista irodalmunk fejlődésében. A felismerést tett követte, ahogy ezt a Pártnál minden esetben büszke örömmel tapasztaljuk.

Az alakuló gyűlésen László Gyula elvtárs, vidéki titkár tolmácsolta az Írószövetség meleg üdvözetét és segítő szándékát. Kifejtette, hogy a vidéki irodalmi körök, így a Tiszatáj írói kollektíva sem jelentett szervezeti formát. A kollektíva lelkesen működött, figyelemreméltó alkotások jelzik jószándékú igyekezetét, de elszigetelve, segítség nélkül, nem tudott feladatának maradéktalanul eleget tenni. Az írók szakmai és ideológiai képzésével senki sem törődött. A heti összejövetelek, néhány író egymásközi eszmecsereje volt az egyetlen iránytű, mely a Tiszatáj íróinak fejlődését meghatározta. Ez magyarázza az egyhely-